

## UCHWAŁA

Dnia 14 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Bednarek (przewodniczący)

SSN Jacek Wygoda (sprawozdawca)

SSN Piotr Sławomir Niedzielak

Protokolant Anna Tarasiuk

po rozpoznaniu na posiedzeniu, w dniu 14 maja 2019 r., wniosku Naczelnika Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, z dnia 15 marca 2019 r., o wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego w stanie spoczynku J. B. R.,  
na podstawie art. 27 § 1 pkt 1 lit a i art. 55 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., o Sądzie Najwyższym (Dz.U.2018.5 ze zm).

### uchwalił:

I. zezwolić na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej J. B. R. – sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, za to, że:

1. w dniu 30 kwietnia 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonej I. S., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżoną za czyn z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz 2 lat pozbawienia praw publicznych, którą skazana odbyła w okresie od 1 kwietnia 1982 r. do 14 października 1982 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by

oskarżona swoim zachowaniem wypełniła znamiona przypisanego jej czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonej niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż I. S. publicznie lzżyła i poniżała ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jej naczelne organy określając je mianem przemocy i bezprawia, podczas gdy własnoręcznie sporządzone przez oskarżoną ulotki stanowiły wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanej pokrzywdzonej represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jej prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, poprzez bezprawne pozbawienie pokrzywdzonej wolności na okres powyżej dni 7, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonej,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032).

2. w dniu 5 maja 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego A. K., sygn. So W.[...] przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 270 § 1 k.k.

z 1969 roku na karę 1 roku pozbawienia wolności, którą skazany odbywał w okresach od 5 kwietnia 1982 r. do 5 maja 1982 r. oraz od 30 sierpnia 1982 r. do 5 marca 1983 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż A. K. publicznie poniżał ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jej naczelne organy w ten sposób, iż umieszczał napisy żądające zakończenia okresu komunizmu i przywództwa PZPR oraz nawołujące do obalenia władzy, podczas gdy sporządzane napisy, w stopniu oczywistym, nie zawierały takich treści i nie dotyczyły podmiotu objętego ochroną przepisów prawa karnego, stanowiły natomiast wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich, zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, poprzez bezprawne pozbawienie pokrzywdzonego wolności na okres powyżej dni 7, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia

1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032).

3. w dniu 16 lutego 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego J. T., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz.U.1981.29.154) na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, którą skazany odbywał w okresie od 21 stycznia 1982 r. do 23 grudnia 1982 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny - przyjął, iż J. T. rozpowszechniał wiadomości fałszywe i mogące wywołać niepokój publiczny, podczas gdy, w stopniu oczywistym, informacje przekazywane przez oskarżonego innym osobom nie zawierały takich treści, stanowiły natomiast wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich, zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, poprzez bezprawnie pozbawienie pokrzywdzonego wolności na okres powyżej dni 7,

działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 11§2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18.12.1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032).

4. w dniu 16 kwietnia 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego S. B., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności, którą skazany odbył w okresie od 18 marca 1982 r. do 4 sierpnia 1983 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, iż swoim zachowaniem oskarżony wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż S. B. publicznymi wypowiedziami poniżał ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w ten sposób, iż wyszydzał Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą i jej członków, podczas gdy wypowiedzi te, w stopniu oczywistym, nie dotyczyły jakiegokolwiek podmiotu objętego ochroną przepisów prawa karnego, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości,

poprzez bezprawne pozbawienie pokrzywdzonego wolności na okres powyżej dni 7, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032).

II. odmówić zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej J. B. R. – sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku za to, że:

1. w dniu 3 maja 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonej M. L. Ł., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżoną za czyn z art. 273 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 270 § 1 kk z 1969 r. na karę 1 roku pozbawienia wolności, którą skazana odbyła w okresie od 25 marca 1982 r. do 6 grudnia 1982 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżona swoim zachowaniem wypełniła znamiona przypisanego jej czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonej niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż M. L. Ł. sporządziła w celu rozpowszechniania wierszowane teksty poniżające Prezesa Rady Ministrów PRL, podczas gdy, w stopniu oczywistym, nie zawierały one określeń poniżających, lecz mieściły się w niezbywalnym prawie do wyrażania własnych poglądów politycznych i społecznych, będących wyłącznie wyrazem sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym,

stosował wobec wskazanej pokrzywdzonej represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jej prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonej,

tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032),

2. w dniu 20 lipca 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego J. M., sygn. So. W. [...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyny z art. 48 ust. 2 i art. 46 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz.U.1981.29.154) na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat próby, w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanych mu czynów, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny - przyjął, iż J. M. rozpowszechniał ulotki zawierające wiadomości fałszywe i mogące wywołać strajk, podczas gdy, w stopniu oczywistym, rozpowszechniane ulotki nie zawierały takich treści, stanowiły natomiast wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich, zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R.,

w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032).

#### UZASADNIENIE

Prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Instytutu Pamięci Narodowej w S. (dalej jako prokurator IPN) w dniu 15 marca 2019 r, (data wpływu do Sądu Najwyższego – 22 marca 2019 r.), skierował do Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku J. B. R., (we wniosku błędnie podano: B. R.), wobec dostatecznie uzasadnionego podejrzenia dopuszczenia się przez tegoż sędziego następujących czynów:

I. w dniu 30 kwietnia 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonej I. S., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżoną za czyn z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz 2 lat pozbawienia praw publicznych, którą skazana odbyła w okresie od 1 kwietnia 1982 r. do 14 października 1982 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżona swoim zachowaniem

wypełniła znamiona przypisanego jej czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonej niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż I. S. publicznie lżyła i poniżała ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jej naczelne organy określając je mianem przemocy i bezprawia, podczas gdy własnoręcznie sporządzone przez oskarżoną ulotki stanowiły wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanej pokrzywdzonej represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jej prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, poprzez bezprawne pozbawienie pokrzywdzonej wolności na okres powyżej dni 7, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonej,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032).

II. w dniu 3 maja 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonej M. L. Ł., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżoną za czyn z art. 273 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. na karę 1 roku pozbawienia wolności, którą skazana odbyła w okresie od 25 marca 1982 r. do 6 grudnia 1982 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżona swoim zachowaniem wypełniła znamiona przypisanego jej czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi

w toku postępowania, w sposób dla oskarżonej niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż M. L. Ł. sporządziła w celu rozpowszechniania wierszowane teksty poniżające Prezesa Rady Ministrów PRL, podczas gdy, w stopniu oczywistym, nie zawierały one określeń poniżających, lecz mieściły się w niezbywalnym prawie do wyrażania własnych poglądów politycznych i społecznych, będących wyłącznie wyrazem sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanej pokrzywdzonej represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jej prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonej,

tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032);

III. w dniu 5 maja 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego A. K., sygn. So W.[...] przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 270 § 1 k.k. z 1969 roku na karę 1 roku pozbawienia wolności, którą skazany odbywał w okresach od 5 kwietnia 1982 r. do 5 maja 1982 r. oraz od 30 sierpnia 1982 r. do 5 marca 1983 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż A. K. publicznie poniżał ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jej naczelne organy w ten sposób, iż umieszczał napisy

żądające zakończenia okresu komunizmu i przywództwa PZPR oraz nawołujące do obalenia władzy, podczas gdy sporządzane napisy, w stopniu oczywistym, nie zawierały takich treści i nie dotyczyły podmiotu objętego ochroną przepisów prawa karnego, stanowiły natomiast wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich, zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, poprzez bezprawne pozbawienie pokrzywdzonego wolności na okres powyżej dni 7, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r., o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032);

IV. w dniu 16 lutego 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego J. T., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz.U.1981.29.154) na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, którą skazany odbywał w okresie od 21 stycznia 1982 r. do 23 grudnia 1982 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny - przyjął, iż J. T.

rozpowszechniał wiadomości fałszywe i mogące wywołać niepokój publiczny, podczas gdy, w stopniu oczywistym, informacje przekazywane przez oskarżonego innym osobom nie zawierały takich treści, stanowiły natomiast wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich, zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, poprzez bezprawnie pozbawienie pokrzywdzonego wolności na okres powyżej dni 7, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231§1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r., o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032);

V. w dniu 16 kwietnia 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego S. B., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyn z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności, którą skazany odbył w okresie od 18 marca 1982 r. do 4 sierpnia 1983 r., w sytuacji gdy materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, iż swoim zachowaniem oskarżony wypełnił znamiona przypisanego mu czynu, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanych zachowań - przyjął, iż S. B. publicznymi wypowiedziami poniżał ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w ten sposób, iż wyszydzał Polską

Zjednoczoną Partię Robotniczą i jej członków, podczas gdy wypowiedzi te, w stopniu oczywistym, nie dotyczyły jakiegokolwiek podmiotu objętego ochroną przepisów prawa karnego, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, poprzez bezprawne pozbawienie pokrzywdzonego wolności na okres powyżej dni 7, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. w zb. z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r., o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032);

VI. w dniu 20 lipca 1982 r. w K., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi sędziami tego Sądu, rozpoznając na rozprawie sprawę oskarżonego J. M., sygn. So. W.[...], przekroczył swoje uprawnienia w ten sposób, że wydał wyrok skazujący oskarżonego za czyny z art. 48 ust. 2 i art. 46 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz.U.1981.29.154) na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat próby, w sytuacji gdy materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał podstaw do przyjęcia, by oskarżony swoim zachowaniem wypełnił znamiona przypisanych mu czynów, a orzekając - w sposób dowolny, sprzeczny z dowodami zgromadzonymi w toku postępowania, w sposób dla oskarżonego niekorzystny - przyjął, iż J. M. rozpowszechniał ulotki zawierające wiadomości fałszywe i mogące wywołać strajk, podczas gdy, w stopniu oczywistym, rozpowszechniane ulotki nie zawierały takich treści, stanowiły natomiast wyłącznie wyraz sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i pozbawienia społeczeństwa podstawowych

praw i wolności obywatelskich, zagwarantowanych przez prawo międzynarodowe, którym to działaniem J. B. R., w okresie obowiązywania rygorów stanu wojennego w Polsce, utożsamiając się z istniejącym wówczas ustrojem politycznym, stosował wobec wskazanego pokrzywdzonego represje z powodu prezentowanych i wyrażanych przezeń przekonań i poglądów społeczno-politycznych, a tym samym naruszył jego prawa do wyrażania takich przekonań i opinii dotyczących życia społecznego, które to represje stanowiły poważne prześladowania z przyczyn politycznych, czym dopuścił się zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, działając na szkodę interesu publicznego oraz prywatnego pokrzywdzonego,

tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2018.2032).

**Sąd Najwyższy w oparciu o przedłożone przez prokuratora IPN materiały dowodowe, ustalił następujący stan faktyczny:**

J. B. R. został powołany do zawodowej służby wojskowej w Ludowym Wojsku Polskim w lipcu 1974 r. i jako żołnierz pełniący czynną służbę w czerwcu 1979 roku został powołany na stanowisko sędziego Sądu [...] Okręgu Wojskowego. Służbę sędziego w ww. sądzie pełnił do 30 czerwca 1990 r. (k.80, część D). Z dniem 1 lipca 1990 r., J. B. R. został powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Wojskowej.

W okresie pełnienia służby wojskowej J. B. R. jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego orzekał m.in.:

- w dniu 16 lutego 1982 r. w K., w sprawie J. T., sygn. akt So. W.[...], oskarżonego o to, że: „w dniu 21 stycznia 1982 r., w Ś., woj. [...], w środowisku uczniowskim tamtejszego Liceum Ogólnokształcącego ustnie rozpowszechniał fałszywe wiadomości o pracy kopalni węgla kamiennego i stoczni morskich twierdząc, że robotnicy tamtejszych zakładów sabotują pracę i przez to ich produkcja jest znikoma, jak również niezgodnie ze stanem faktycznym twierdził, że był zatrzymany

przez funkcjonariuszy MO i torturowany, co mogło wywołać niepokój publiczny, tj. o przestępstwo z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o stanie wojennym w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 5 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego”, skazanego na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Uzasadniając wymierzoną karę sąd stwierdził, że: „swoimi wypowiedziami oskarżony zmierzał natomiast do podważenia zaufania słuchaczy do środków masowego przekazu, sposobu postępowania organów MO oraz oficjalnie propagowanych informacji o aktualnym stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego, w kraju przez co mógł wywołać niepokój w środowisku uczniów...”, (k. 8-12, część G). Orzeczoną karę skazany J. T. odbył od 21 stycznia 1982 r. (k.263-263v, część G) do 23 grudnia 1982 r. (k.226, część G);

- w dniu 16 kwietnia 1982 r. w K., w sprawie S. B., sygn. akt So. W.[...], oskarżonego o to, że: „w dniu 23 lutego 1982 r., jadąc pociągiem relacji K.-G., będąc w stanie nietrzeźwości publicznie poniżał istniejący ustroj polityczno-prawny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wyszydzając Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą i jej członków, tj. o przestępstwo z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego”, wobec którego orzeczono karę 2 lat pozbawienia wolności. Z uzasadnienia tegoż orzeczenia wynika, że S. B. członków PZPR określał terminem „komuniści” lub „czerwoni”, pomawiał ich o zadawanie ludziom cierpień oraz represjonowanie ich przez bezpodstawne karanie, przepowiadał rychły koniec aktualnego ustroju PRL. Zdaniem orzekającego w tejże sprawie sądu – czyn oskarżonego, charakteryzował się „znacznym stopniem społecznego niebezpieczeństwa”, gdyż został popełniony w okresie obowiązywania stanu wojennego, a oskarżony „w stanie nietrzeźwości, godził w uregulowane w Konstytucji zasady ustrojowe państwa”. (k. 8-11, część D), Orzeczoną karę skazany odbył w okresie od 18 marca 1982 r., (k. 302, część D) do 4 sierpnia 1983 r. z zaliczeniem okresu tymczasowego aresztowania, (zwolniony został z Zakładu Karnego w S. na mocy amnestii 4 sierpnia 1983 r.), (k. 310, część D).

- w dniu 30 kwietnia 1982 r., w K., w sprawie I. S., sygn. akt So. W.[...], oskarżonej o to, że: „w okresie od 8 marca do 1 kwietnia 1982 r., w K., działając w ciągłości czynów, w miejscach publicznych wywieszała własnoręcznie wykonane przez nią ulotki łączące ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej poprzez między innymi określanie go mianem ustroju przemocy i bezprawia oraz łączące naczelne organy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej poprzez między innymi określanie działaczy partyjnych i państwowych zdrajcami narodu, tj. o czyn z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 58 k.k. w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 1 dekretu Rady Państwa PRL z dnia 12 grudnia 1981 r., o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego”, wobec której orzeczono karę 3 lat pozbawienia wolności oraz 2 lat pozbawienia praw publicznych (k. 8-11, część B). Uzasadniając surowość orzeczonej kary sąd wskazał, iż: stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu był „szczególnie wysoki”, gdyż postępowanie oskarżonej miało na celu „podważanie autorytetu władzy oraz osłabianie zaufania do przedsięwziętych działań zmierzających do stabilizowania wewnętrznej sytuacji społeczno-politycznej i gospodarczej kraju, prowadząc ponadto do powstawania ognisk zaniepokojenia publicznego”. Orzeczoną karę skazana odbyła w okresie od 1 kwietnia 1982 r. (k. 9, k. 74v, k. 88, k. 102, część B) do 14 października 1982 r. (k. 99, część B) z zaliczeniem okresu tymczasowego aresztowania. Postanowieniem Wojskowego Sądu Garnizonowego w Z. z dnia 14 października 1982 r., I.S. udzielono przerwy w odbywaniu kary. Postanowieniem Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. So. W.[...] darowano jej karę pozbawienia wolności (k. 104, część B);

- w dniu 3 maja 1982 r. w K., w sprawie M. L. Ł., sygn. akt So. W.[...], oskarżonej o to, że: „w marcu 1982 r., w K., jako członek zawieszonego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego >Solidarność< nie zaprzestała działalności związkowej prze to, iż przygotowywała na maszynie do pisania kopii nielegalnych ulotek tego Związku w celu ich dalszego rozpowszechnienia, tj. o przestępstwo z art. 46 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o stanie wojennym w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 5 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu

wojennego”, oraz o to, że: „w marcu 1982 r., w K. w celu rozpowszechniania sporządzała na maszynie do pisania ulotki zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokoje publiczne w postaci tekstów wierszowanych przedstawiających politykę PZPR i osobiście gen. armii Wojciecha Jaruzelskiego jako politykę kłamstw zmierzających do odebrania znamion suwerenności narodowości i państwu polskiemu, tj. o przestępstwo z art. 48 ust. 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o stanie wojennym w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 5 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego”, wobec której orzeczono karę 1 roku pozbawienia wolności (k. 7-11, część C), którą skazana odbyła w okresie od 25 marca 1982 r. (k. 418, część C) do 6 grudnia 1982 r. (k.277, k. 322, część C) z zaliczeniem okresu tymczasowego aresztowania. J. B. R. złożył w tej sprawie zdanie odrębne, co do wymiaru kary, wskazując, iż: „wystarczającym byłoby wymierzenie oskarżonej kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby lat 3 oraz dodatkowo kara grzywny” (k.305, część C);

- w dniu 5 maja 1982 r. w K., w sprawie A. K. sygn. akt So W.[...], oskarżonego o to, że: „w dniu 30 marca 1982, na terenie Polskiej Żeglugi Bałtyckiej w K., publicznie Iżył ustrój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jej naczelne organy, malując napisy żądające skończenia z komunizmem i PZPR oraz nawołujące do obalenia obecnej władzy, tj. o czyn z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 1 ust. 1 pkt dekretu RP z dnia 12 grudnia 1981 r., o postępowaniach szczególnych...”, wobec którego orzeczono karę 1 roku pozbawienia wolności (k.9-11, k.392-396, część E), którą skazany odbywał w okresach od 5 kwietnia 1982 r. (k. 184-185, część E) do 5 maja 1982 r. oraz od 30 sierpnia 1982 r. do 5 marca 1983 r., (k. 228, część E), z zaliczeniem okresu tymczasowego aresztowania. Z treści uzasadnienia przedmiotowego wyroku, wynika, że czyn jakiego dopuścił się A. K. polegał na umieszczeniu na ścianach szatni pracowniczej napisów „godzących w ustrój i porządek prawny” o treści: „śmierć PZPR”, „Solidarność”, „precz z juntą”, „precz z komunizmem”;

- w dniu 20 lipca 1982 r. w K., w sprawie J. M., sygn. akt So. W.[...], oskarżonego o to, że: „w okresie od 21 marca 1982 r., do 11 maja 1982 r., w S., U. oraz G. przewoził, przechowywał i przekazywał w celu rozpowszechniania drukowane materiały zawierające fałszywe wiadomości z zakresu stosunków społeczno-gospodarczych PRL oraz działań i zamierzeń obecnych władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, dotyczące między innymi >faktycznej sytuacji prawnej osób internowanych<, niezgodnego z rzeczywistym stanem rzeczy stosunku władz do ruchu związkowego, >niepraworządnego< działania organów ścigania, które mogły wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, tj. o przestępstwo z art. 43 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 2 dekretu RP PRL z dnia 12 grudnia 1961 r., o stanie wojennym” oraz o to, że: „w okresie od kwietnia do 11 maja 1982 r., w S. i U. organizował strajk przez to, że zredagował ulotkę powielaną następnie w około 200 egzemplarzach i którą rozkolportował na terenie wymienionych wyżej miejscowości, nawołującą społeczeństwo woj. [...] do przerywania pracy w dniu 13 maja 1982 r., na okres 15 minut oraz do wzięcia tego samego dnia udziału w akcji protestacyjnej przy kinie >[...]< w S., tj. o przestępstwo z art. 46 ust. 2 dekretu RP PRL z dnia 12 grudnia 1981 r., o stanie wojennym”. skazanego na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat próby (k. 23-30, część H). W treści uzasadnienia przedmiotowego wyroku wskazano, m.in., że: „analiza rozpowszechnianych przez oskarżonego materiałów prowadzi do jednoznacznego wniosku, iż w znacznej części zawierają one fałszywe wiadomości, dotyczy to w szczególności warunków przebywania internowanych w ośrodku w K. (...). Orzeczenia wojskowego wymiaru sprawiedliwości i działania wojskowych organów ścigania przedstawia się jako bezprawie, zaś aktualną sytuację społeczną w kraju określa się mianem terroru”.

Przesłuchany w charakterze świadka A. K. zeznał, iż w jego ocenie, wyrok wydany przez Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. przy udziale m.in. J. B. R., skazujący go na karę pozbawienia wolności, uznać należy „jako polityczny i niesłuszny”, gdyż w jego ocenie „za malowanie haseł antypaństwowych czy antykomunistycznych nie powinienem być gnębiony i dostać tak wysoką karę.

To była szykana wobec mnie. Ja to zrobiłem tylko po to, aby żyć w wolnym kraju” (k.395, część E).

Zebrany w sprawie materiał przedłożony przez prokuratora świadczy o tym, że przełożeni wojskowi wysoko oceniali służbę J. B. R. w charakterze sędziego Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. w okresie stanu wojennego. W opinii służbowej za ten okres zapisano „z całym zaangażowaniem orzekał w sprawach o charakterze politycznym”. (k. 94, część D).

Wszystkie wskazane we wniosku prokuratora IPN wyroki stały się przedmiotem rewizji nadzwyczajnych, wywiedzionych w latach 1993-1994 r., opartych o obowiązujące wówczas przepisy procedury karnej.

8 lutego 1993 r., do Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej wpłynęła rewizja nadzwyczajna od wyroku Sądu [...] Okręgu Wojskowego, w sprawie sygn. akt So.W.[...] oraz wyroku Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej, z dnia 16 kwietnia 1982 r., sygn. akt Rw [...], wywiedziona przez Prokuratora Generalnego, na korzyść skazanego J. T.. W wywiedzionej rewizji nadzwyczajnej skarżący zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego (k. 231-232, część G). Wyrokiem z dnia 9 marca 1993 r. sygn. akt WRN [...], Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa uniewinnił skazanego od popełnienia przypisanego mu czynu (k. 234-235, część G). W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził m.in. cyt. „Działanie J. T. krytycznego dnia skutku w postaci wzniecania niepokoju publicznego wywołać nie mogło, i to z przyczyn oczywistych. Adresatami jego wypowiedzi byli młodzi ludzie, kilkoro uczniów szkoły ogólnokształcącej (...). Wobec tych faktów, przyjęcie przez sąd pierwszej instancji, że reakcją na przekazywane im wiadomości, mogło być wywołanie niepokoju publicznego, było niczym nieuzasadnioną supozycją. Realnym efektem wypowiedzi J. T. mógł być – jak słusznie twierdzi autor rewizji nadzwyczajnej - >... krytyczny stosunek do osób powołanych do strzeżenia prawa, co jednak nie było równoznaczne z wywołaniem niepokoju w znaczeniu wskazanym wyżej przepisem<” (k. 235, część G).

Od wyroku Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. z dnia 5 maja 1982 r., sygn. akt So. W.[...], skazującego A. K. i utrzymanego w mocy orzeczeniem Sądu Najwyższego w Izbie Wojskowej z dnia 25 czerwca 1982 r., sygn. akt Rw [...], rewizję nadzwyczajną wywiódł Naczelny Prokurator Wojskowy w dniu 13 grudnia 1993 r. Zarzucił on zaskarżonym orzeczeniom obrazę prawa materialnego, tj. art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. (k. 674-676, część E). Wyrokiem z dnia 21 stycznia 1994 r., sygn. akt WRN [...], Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa uniewinnił A. K. od popełnienia zarzucanego mu czynu (k. 681-683, część E). W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził m.in. „otóż, by wypełnić swoim zachowaniem znamiona art. 270 § 1 k.k., skazany winien działać w zamiarze bezpośrednim łżenia, wyszydzania lub poniżania podmiotów wymienionych w tym przepisie, a to Narodu Polskiego, Polskę Rzeczypospolitą Ludową, jej ustrój lub naczelne organy. Z materiału dowodowego wynika, iż zamiar skazanego był ukierunkowany inaczej. Przez wykonanie i opublikowanie przedmiotowych napisów manifestował on swą bardzo krytyczną postawę wobec wprowadzenia w Polsce stanu wojennego, który kojarzył z PZPR i WRON. Nadto żaden z tych napisów nie dotyczył podmiotów wymienionych w art. 270 § 1 k.k., a przepis ten nie wymieniał jako podmiot ochrony PZPR, zaś WRON nie była naczelnym organem państwa. Poza tym żądanie zmiany władzy nie może być utożsamiane z łżeniem jej, wyszydzaniem lub poniżaniem” (k.232-233, część E).

Od wyroku Sądu [...] Okręgu Wojskowego w sprawie I. S., z dnia 30 kwietnia 1982 r., sygn. akt So. W.[...], w dniu 17 czerwca 1994 r. została wywiedziona rewizja nadzwyczajna przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego, oparta na zarzucie obrazy przepisów prawa materialnego, tj. art. 270 § 1 k.k. z 1969 r., poprzez przyjęcie, iż oskarżona dopuściła się tego czynu (k. 105-106, część B). Na skutek rewizji nadzwyczajnej, wyrokiem z dnia 19 lipca 1994 r. sygn. akt WRN [...], Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa uniewinnił pokrzywdzoną I. S. od przypisanego jej czynu (k. 107-108, część B). W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził m.in. „skazanie I. S. nastąpiło z obrazą prawa materialnego – tj. art. 270 § 1 k.k. polegającą na niewłaściwej ocenie materiału

dowodowego i błędnym wysnuciu wniosku, jakoby sprawczyni lżyła i poniżała ustrój PRL oraz jej naczelne organy” (k.107v, część B).

Naczelny Prokurator Wojskowy rewizją nadzwyczajną z dnia 17 czerwca 1994 r., zaskarżył na korzyść S. B. wyrok Sądu [...] Okręgowego Wojskowego w B. wydany w dniu 16 kwietnia 1982 r., a następnie zmieniony orzeczeniem Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej w dniu 7 czerwca 1982 r., sygn. akt Rw [...], zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego (k. 310v-311, część D). Na skutek tejże rewizji nadzwyczajnej, wyrokiem z dnia 20 września 1994 r. sygn. akt WRN [...], Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa uniewinnił S. B. od popełnienia przypisanego mu czynu (k. 312-313, część D). W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził m.in.: „z akt sprawy nie wynika, iżby skazany znieważał konkretną osobę, piastującą stanowisko, które było zaliczane do „naczelnego organu”. Z tej przyczyny skarżący słusznie zakwestionował rozstrzygnięcia sądów obu instancji jako nieznajdujące uzasadnienia w prawie. Inaczej należało natomiast ocenić zachowanie się S. B. polegające na jego >wypowiedziach znieważających ustrój PRL-u<. Realia dowodowe sprawy potwierdzają to, że wymieniony - podobnie, jak większość społeczeństwa, nie aprobował działań ówczesnych władz, znajdujących oparcie w >prawach stanu wojennego<. Głośna krytyka skazanego istniejącej w 1982 r., sytuacji społeczno-politycznej, bez względu na słowne sformułowania zawsze powinna być uznawana za krytykę, którą nie należało utożsamiać z >poniżaniem lub wyszydzaniem ustroju państwa< w rozumieniu art. 270 § 1 k.k.” (k. 312v-313, część D).

W dniu 7 września 1994 r. Naczelny Prokurator Wojskowy wywiódł rewizję nadzwyczajną na korzyść M. L. Ł. od wyroku Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. z dnia 3 maja 1982 r., sygn. akt So. W.[...] (k. 324-325, część C). Na skutek tejże rewizji nadzwyczajnej, opartej na obrazie prawa materialnego, wyrokiem z dnia 11 października 1994 r., sygn. akt WRN [...], Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa uniewinnił M. L. Ł., od przypisanego jej przestępstwa (k. 326-327, część C). W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził m.in. „wolność wyrażania opinii o decyzjach politycznych zarówno naczelnym organów państwa,

jak i konkretnych osób wchodzących w skład tych organów należy do swoistego kanonu uprawnień politycznych każdego obywatela i potwierdzona została aktem ratyfikowania przez Polskę w 1977 r. Międzynarodowych Paktów Praw Politycznych i Obywatelskich, a tym samym wykluczyło to możliwość penalizowania takich obywateli za takie działanie po myśli art. 270 in fine k.k.” (k. 326v, część C).

W dniu 30 czerwca 1994 r. do Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej wpłynęła rewizja nadzwyczajna, wywiedziona przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego na korzyść J. M., od wyroku Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. z dnia 20 lipca 1982 r., zmienionego wyrokiem Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej z dnia 28 września 1982r r., oparta na zarzucie obrazy prawa materialnego (k. 157-161, część H). Sąd Najwyższy - Izba Wojskowa, wyrokiem z dnia 20 września 1994 r., sygn. akt WRN [...], uniewinnił J. M. od zarzucanych mu czynów (k. 164-166, część H). W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził m.in. „nawołując, poprzez ulotki, do zaprotestowania przeciwko stanowi wojennemu – przez wzięcie udziału w wiecu i chwilowe przerwanie pracy – J. M. stanął w obronie pogwałconych praw. Kierował się zatem pobudkami szlachetnymi i zasługującymi na aprobatę. Sprawca nie działał zatem we własnej sprawie, ale wyrażał dążenia aprobowane przez znaczną część społeczeństwa, tym samym jego działanie nie mogło być uznane za przestępstwo. Przestępstwem nie jest bowiem czyn, który jest tylko zabroniony karą przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, ale musi być społecznie niebezpieczny. Tego ostatniego elementu w zachowaniu oskarżonego zabrakło, a zatem należało podzielić stanowisko wyrażone w rewizji nadzwyczajnej i uniewinnić J. M. od przestępstwa zakwalifikowanego z art. 46 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym” (k.165, część H).

Próba przesłuchania przebywającego na terenie Holandii J. T. przez prokuratora IPN, nie powiodła się (k. 448-454, 456-458 część G).

W toku przeprowadzonego dotychczas przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu w S. Oddział IPN w S., ustalono, że I. S. zmarła 10 grudnia 2011 r., w K. w RFN (k. 278, część B); M. L. Ł. zmarła

24 sierpnia 2012 r., w K. (k. 210, część C); J. T. nie mieszka na terenie Polski, do 2014 r., przebywał na terenie Holandii, aktualny adres jego pobytu nie jest znany (k. 448-454, 456-458, k. 463 część G); J. M. przebywa w USA (brak dokładnego adresu) (k. 533, k. 793, część H). Z uwagi na ww. okoliczności, dotychczas nie było możliwym przesłuchanie żadnej z wymienionych osób w charakterze świadka. Do chwili obecnej nie zdołano też przesłuchać w charakterze świadka S. B. (k. 231, 271-273, część D).

### **Sąd Najwyższy zważył, co następuje.**

Na wstępie, trzeba odpowiedzieć na fundamentalne pytanie: czy sędzia może odpowiadać za stosowanie nawet niesprawiedliwego, ale jednak obowiązującego prawa? Rozstrzygając tę kwestię należy się odwołać do wyroku Trybunału Wojskowego w Norymberdze z dnia 4 grudnia 1947 r., zapadłego w tzw. procesie prawników nazistowskich. Wydając wyrok skazujący, Trybunał stwierdził: „że immunitet sędziowski nigdy nie stanowił przeszkody w ściganiu sędziego za nadużycia w urzędzie (...). Immunitet sędziowski nie chroni sędziego w systemie, w którym sędziowie działają jako organ administracji państwowej, a więc według z góry ustalonych ścisłych dyrektyw, rezygnując ze swej niezależności” (cyt. za Prawo Karne stanu wojennego, pod. red A. Grześkowiak, Lublin 2003 r., str. 188). Na konieczność pociągnięcia do odpowiedzialności sędziów, którzy skazywali „oskarżonych bez udowodnienia im zarzucanych czynów albo w oparciu o sfingowane dowody „oraz sędziów którzy świadomie skazywali „na karę surowszą, nieadekwatną do stopnia zawinienia (...) dla przypodobania się władzy” wskazuje także były I Prezes Sądu Najwyższego Adam Strzembosz w swojej pracy: „Sędziowie Warszawscy w czasie próby 1981-1988” (współautor Maria Stanowska, Warszawa 2005, str. 264).

Sąd Najwyższy orzekający w niniejszym składzie w pełni owe poglądy aprobuje i uważa, że odnieść je należy do oceny działań sędziów komunistycznego, totalitarnego państwa jakim niewątpliwie, zwłaszcza w okresie obowiązywania praw stanu wojennego była Polska Rzeczpospolita Ludowa.

Analizę wniosku prokuratora IPN i przedłożonych przez niego dowodów należy rozpocząć od przypomnienia, że: „immunitet sędziowski jest immunitetem formalnym. Nie powoduje on wyłączenia odpowiedzialności, czy też karalności za popełniony czyn, a jedynie wprowadza zakaz pociągnięcia osoby posiadającej taki immunitet do odpowiedzialności karnej przed sądem, chyba że oskarżyciel uzyska na to zgodę uprawnionego organu. Ochronne oddziaływanie immunitetu powoduje, że dopóki nie zostanie on uchylony prawomocną uchwałą sądu dyscyplinarnego, niedopuszczalne jest wszczęcie i dalsze prowadzenie postępowania przeciwko osobie, którą chroni. Jego uchylenie jest zatem warunkiem przejścia postępowania karnego dotyczącego sędziego z fazy *in rem* w fazę *in personam* (...). W przypadku czynów ściganych z oskarżenia publicznego wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej stanowi w pewnym sensie kontrolę czynności polegającej na potwierdzeniu istnienia przesłanek postawienia zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 313 § 1 k.p.k.). W ramach postępowania zainicjowanego wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, zadaniem sądu dyscyplinarnego jest zatem weryfikacja przedstawionego przez wnioskodawcę materiału dowodowego w celu sprawdzenia, czy zachodzi wynikająca z art. 80 § 2c prawa o ustroju sądów powszechnych, przesłanka uchylenia immunitetu, jaką jest dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, które jednocześnie jest warunkiem sporządzenia postanowienia o przestawieniu zarzutów w postępowaniu karnym” (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2016 r., sygn. akt SNO 29/16).

Sąd w postępowaniu o wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej ma obowiązek oceny przedłożonych przez wnioskodawcę dowodów, z uwzględnieniem przede wszystkim reguł wynikających z art. 7 k.p.k., czy dostatecznie uzasadniają podejrzenie popełnienia przestępstwa przez sędziego. Ocena taka nie powinna jednak wykraczać poza granice dostatecznie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa. Sąd ma obowiązek ocenić czy wersja przedstawiona przez oskarżyciela (w realiach

niniejszej sprawy oskarżyciela publicznego) jest dostatecznie uprawdopodobniona. Sąd rozpoznający wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego, nie ma obowiązku, a nawet prawa, do ustalenia winy sędziego, którego taki wniosek dotyczy. „Wina może być bowiem ustalona jedynie przez sąd powszechny w postępowaniu karnym, prowadzonym według reguł określonych w Kodeksie postępowania karnego” (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2012, sygn. akt SNO 3/12, Lex nr: 1228696, podobna uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2016 r., sygn. akt SNO 29/16).

Pod pojęciem „dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 80 § 2c, ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U.2019.52, ze zm.), który to przepis, w tym wypadku ma zastosowanie na podstawie art. 10 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., o Sądzie Najwyższym (Dz.U.2018.5 ze zm.), „należy rozumieć taką sytuację, gdy zebrane w sprawie dowody wskazują w sposób dostateczny na to, że sędziemu można postawić zarzut popełnienia przestępstwa. Jest przy tym oczywiste, że nie wystarcza samo przypuszczenie, iż było tak, jak twierdzi się we wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, ale nie jest też wymagane przekonanie o winie sędziego. Postępowanie o uchylenie immunitetu sędziowskiego poprzez wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, nie jest bowiem postępowaniem rozstrzygającym o jego odpowiedzialności karnej, a więc sąd dyscyplinarny nie musi mieć pewności, że przestępstwo zarzucane sędziemu we wniosku faktycznie zostało przez niego popełnione” (uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r. sygn. akt SNO 18/18, Lex nr 2515772).

Mając zatem na uwadze powyższe uwarunkowania postępowania w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, stwierdzić należy, że zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy w postaci wskazanych powyżej dowodów:

- kopii wyroków Sądu [...] Okręgu Wojskowego sygn. akt: So. W.[...] (k.8-12, część G), So. W.[...] (k. 8-11, część D), So. W.[...] (k. 8-11, część B) So. W.[...] (k. 7-11, część C), So W.[...] (k.9-11, część E), So.W.[...] (k. 23-30, część H),
- kopii wyroków Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej sygn. akt: WRN [...] (k. 234-235, część G), WRN [...] (k. 681-683, część E), WRN [...] (k. 107-108, część B), WRN [...] (k. 312-313, część D), WRN [...] (326-327, część C), WRN [...] (k. 164-166, część H).
- kopii opinii służbowych dot. J. B. R. (k. 94, część D),
- kopii protokołów przesłuchań świadków: J. D. (k. 65-69, część E), A. B.-S. (k. 789-792, część H), A. K. (k.395, część E),
- kopii aktu zgonu I. S. (k. 278, część B),
- kopii dokumentów potwierdzających czasokres odbywania kar pozbawienia wolności przez osoby skazane wyżej wymienionymi orzeczeniami przez m. in. J. B. R., (k.226, k.263-263v, część G; k. 302, k. 310, część D; k. 9, k. 74v, k. 88, k. 99, k. 102, część B; k.277, k. 322, k. 418, część C; k. 184-185, k. 228, część E);

pozwala przyjąć, że dowody te w sposób, co najmniej dostateczny uzasadniają podejrzenie popełnienia przez J. B. R. czynów wskazanych w pkt. I, III, IV, i V wniosku prokuratora IPN.

W oparciu o przedstawione dowody można w sposób kategoryczny stwierdzić, iż J. B. R., jako sędzia ówczesnego Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B., współorzekał kary pozbawienia wolności w wymiarze:

- 3 lat pozbawienia wolności oraz 2 lat pozbawienia praw publicznych, wobec I. S., którą skazana odbyła w okresie od 1 stycznia 1982 r. do 14 października 1982 r.,
- 1 roku pozbawienia wolności, wobec M. L. Ł., którą skazana odbyła w okresie od 25 marca 1982 r. do 6 grudnia 1982 r.,
- 1 roku pozbawienia wolności wobec A. K., którą skazany odbywał w okresach od 5 kwietnia 1982 r. do 5 maja 1982 r. oraz od 30 sierpnia 1982 r. do 5 marca 1983 r.,
- 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, wobec J. T., którą skazany odbywał w okresie od 21 stycznia 1982 r. do 23 grudnia 1982 r.,
- 2 lat pozbawienia wolności, wobec S. B., którą skazany odbył w okresie od 18 marca 1982 r. do 4 sierpnia 1983 r.,

- 1 roku i 3 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat próby wobec J. M..

Jedynie w odniesieniu do M. L. Ł., której sąd wymierzył karę 1 roku pozbawienia wolności J. B. R. złożył zdanie odrębne, co do izolacyjnego charakteru wymierzonej kary, wskazując, że wystarczającym byłoby orzeczenie wobec ww. kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby (k. 305, część C).

Ze wskazanych powyżej dowodów w postaci kopii orzeczeń Sądu Najwyższego: z dnia 9 marca 1993 r. sygn. akt WRN [...]; z dnia 21 stycznia 1994 r., sygn. akt WRN [...]; z dnia 19 lipca 1994 r. sygn. akt WRN [...]; z dnia 20 września 1994 r. sygn. akt WRN [...]; z dnia 11 października 1994 r., sygn. akt WRN [...]; z dnia 20 września 1994 r., sygn. akt WRN [...], wynika bezspornie, że wyżej wymienione wyroki Sądu [...] Okręgu Wojskowego, w których wydaniu brał udział J. B. R., zostały w drodze rewizji nadzwyczajnej zmienione przez Sąd Najwyższy poprzez uniewinnienie uprzednio skazanych: I. S., M. L. Ł., A. K., J. T., S. B., J. M.. Podstawą wszystkich tych orzeczeń Sądu Najwyższego była stwierdzona w postępowaniach rewizyjnych – rażąca obraza prawa materialnego dokonana przez sądy orzekające w sprawach wyżej wymienionych oskarżonych, w których to orzekał J. B. R., a zmienione przez Sąd Najwyższy w latach 1993-1994. Wymienione wyroki Sądu [...] Okręgu Wojskowego inspirowane były przede wszystkim motywami politycznymi i zostały wydane z rażącym naruszeniem obowiązujących i wówczas naczelných zasad procesu karnego takich jak: domniemanie niewinności, swobodna ocena dowodów, obiektywizm procesowy i zasada *in dubio pro reo*, z całkowitym pominięciem wynikającej z art. 26 § 1 ówczesnie obowiązującego kodeksu karnego z 1969 r., zasady *nullum crimen sine periculo sociali*. Nie budzi żadnych wątpliwości, że J. B. R. jako sędzia i żołnierz zawodowy w momencie orzekania w ww. sprawach z uwagi na obowiązujący wówczas przepis art. 120 § 11 k.k. z 1969 r. był funkcjonariuszem publicznym i jako taki zgodnie z obowiązującym wtedy art. 246 § 1 k.k. z 1969 r. podlegał odpowiedzialności karnej za przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie

obowiązków (z uwzględnieniem ograniczenia wynikającego z art. 246 § 4 k.k. z 1969 r.). W okresie wydania przez J. B. R. wskazanych we wniosku prokuratora IPN orzeczeń, bezprawne pozbawienie wolności, było spenalizowane przez art. 165 k.k. z 1969 r.

Powyższe, wyroki Sądu Najwyższego nakazują przyjąć, że pozbawienie wolności I. S., A. K., J. T., S. B., do jakiego doszło na podstawie wyroków Sądu [...] Okręgu Wojskowego, w wydaniu których, jako sędzia, brał udział J. B. R., miało charakter całkowicie bezprawny, a bezprawie to wynikało z niedopełnienia m.in. przez J. B. R. obowiązków sędziego wynikających z obowiązującego ówczesnie kodeksu postępowania karnego z 1969 r, w szczególności z art. 2 § 1 i 2 oraz art. 3 § 1 tegoż kodeksu. Przepisy te nakazywały takie prowadzenie postępowania, aby osoba niewinna nie poniosła odpowiedzialności karnej, a podstawę wszelkich rozstrzygnięć stanowiły ustalenia faktyczne odpowiadające prawdzie i aby sądy badały i uwzględniały okoliczności przemawiające zarówno na korzyść jak i na niekorzyść oskarżonego. J. B. R. wydając, jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego w B. wskazane wyżej wyroki, całkowicie zignorował też obowiązującą wtedy na podstawie art. 26 k.k. z 1969 r. zasadę, iż nie stanowi przestępstwa czyn, którego szkodliwość społeczna jest znikoma. O tym, że tych powinności sędzia R. nie dopełnił świadczą przywołane powyżej wyroki rewizyjne Sądu Najwyższego. Z faktu, że w żadnej z wyżej wymienionych spraw (z wyjątkiem sprawy sygn. So.W [...] dot. M. L. Ł.) J. B. R. nie zgłosił zdania odrębnego można wnioskować, iż co najmniej godził się na wymierzenie wymienionym kary bezwzględного pozbawienia wolności, mimo braku ku temu jakichkolwiek podstaw. Bezprawne, umyślne działanie J. B. R., który jako sędzia orzekał kary pozbawienia wolności z rażącym naruszeniem ówczesnego prawa, niewątpliwie z inspiracji politycznych, co jednoznacznie wynika z przywołanych powyżej opinii służbowych ówczesnych przełożonych na jego temat oraz zeznań pokrzywdzonego A. K., musi być uznane za stanowiące nie tylko zbrodnię komunistyczną w rozumieniu art. 2 ust 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U.2019.2032 ze zm.; zwanej dalej ustawą o IPN), w zw. z art. 189 § 2 k.k. i art. 231 § 1 k.k., ale także za zbrodnię przeciwko ludzkości w rozumieniu art. 3 ustawy o IPN.

Jak wynika z treści zeznań przesłuchanych w charakterze świadków obrońcy A. K. i J. T. – adw. J. D. (k. 65-69, część E i obrońcy J. M. – adw. A. B.-S. (k. 789-792, część H), nie mieli oni zastrzeżeń, co do poszanowania procedury karnej przez m.in. ówczesnego sędziego Sądu [...] Okręgu Wojskowego J. B. R.. Zeznania wymienionych świadków uznać należy za w pełni wiarygodne. Wynika z nich, że J. B. R., jako sędzia Sądu [...] Okręgu Wojskowego odnosił się do oskarżonych i ich obrońców respektując formalne wymogi wynikające z obowiązującego ówczesnie kodeksu postępowania karnego, a orzekając w sprawach o przestępstwa polityczne wymierzał kary w dolnych granicach ustawowego zagrożenia.

Niemniej dowody te nie pozwalają jednak przyjąć, że orzekając wobec I. S. karę w wymiarze 3 lat pozbawienia wolności, wobec A. K. karę w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności, wobec J. T. karę w wymiarze 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności i wobec S. B. karę w wymiarze 2 lat pozbawienia wolności, J. B. R. nie naruszył w ten sposób obowiązujących wówczas przepisów prawa, a pozbawienie wolności ww. osób było zgodne z prawem. Rażąca niezgodność z prawem przedmiotowych orzeczeń została przecież potwierdzona wskazanymi powyżej wyrokami rewizyjnymi Sądu Najwyższego zapadłymi w latach 1993-1994.

Zgodnie z poglądem doktryny, który Sąd w składzie orzekającym w niniejszej sprawie w pełni akceptuje, co do cech jakimi powinien charakteryzować się czyn, polegający na pozbawieniu wolności, aby mógł zostać zakwalifikowany jako zbrodnia przeciwko ludzkości, „uwięzienie lub inne ciężkie pozbawienie wolności z pogwałceniem fundamentalnych zasad prawa międzynarodowego jest trudne do zdefiniowania, zwłaszcza, że Statut (Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego z dnia 17 lipca 1998 r., Dz.U.2003.78.708; zwany dalej statutem – uwaga Sądu) oraz „Elementy zbrodni” (chodzi o dokument ONZ, ICC Elements of Crimes, U.N. Doc. PCNICC/2000/1/Add.2 2000 – uwaga Sądu) nie dają w tym zakresie zadowalających wskazań interpretacyjnych. W takiej sytuacji trzeba posłkować się innymi regulacjami prawa międzynarodowego, w tym także zwyczajem międzynarodowym (...) za uwięzienie uważać należy pozbawienie

wolności na podstawie prawomocnego wyroku sądu karnego, przypisującego zawinienie przestępstwa, wymierzającego podlegającą wykonaniu karę pozbawienia wolności bądź jej odpowiednik związany immamentnie z osadzeniem. Mając na uwadze niniejszą zbrodnię przeciwko ludzkości (bezprawne pozbawienie wolności – uwaga Sądu), osądzenie pokrzywdzonego powinno być tendencyjne – to znaczy dokonane z pogwałceniem zasad postępowania karnego (między innymi zasady prawdy materialnej, swobodnej oceny dowodów, obiektywizmu, prawa do sądu) (...). Fundamentalne zasady prawa międzynarodowego, wbrew pozorom, stanowią pojęcie szerokie i niejednoznaczne. W ujęciu analizowanej zbrodni międzynarodowej chodzić będzie przede wszystkim o naruszenie zasad postępowania karnego w zakresie orzekania i wykonywania pozbawienia wolności. Przykładowo – zasady takie wynikają z Konwencji Rady Europy z 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Artykuł 5 niniejszego aktu prawnego stanowi, że nikt nie będzie pozbawiony wolności za wyjątkiem ściśle określonych przypadków, jeżeli są one przewidziane w prawie wewnętrznym danego państwa. Dodać należy, iż muszą one nie tylko wynikać z przepisów prawa materialnego, ale też być zastosowane zgodnie z obowiązującą procedurą. (J. Jurewicz, Szczególne miejsce ludobójstwa wśród zbrodni przeciwko ludzkości w: *Studia Prawno-Ekonomiczne*, t. XXXIV, 2011, str.138). Jest i było już w momencie wydawania przez Sąd [...] Okręgu Wojskowego przedmiotowych wyroków *notorium*, że po wprowadzeniu stanu wojennego w 1981 r., „jedną z podstawowych form terroru zastosowanego przez władze wobec społeczeństwa były represje karne. Zaliczyć do nich należy śledztwa i stosowane w nich metody, postępowanie sądowe i wydawane w ich rezultacie wyroki (...). Dla uznania winnym nie trzeba było dowodów, wielokroć wystarczały jedynie poszlaki, niekiedy zaś (...) i one stawały się zbędne (...). Podejmując działanie, nikt nie był w stanie przewidzieć czy w przypadku oskarżenia przed sądem zostanie skazany za swój czyn na kilka miesięcy, czy na 10 lat więzienia, mógł wreszcie stanąć przed sądem i zostać skazanym nie podejmując żadnych działań” (Prawa człowieka i obywatela w PRL 13 XII 1981 – 31 XII 1982, opracował Zespół Redakcyjny Komitetu Helsińskiego, Instytut Literacki Paryż 1983 r., str. 69). „(...) w całym okresie stanu wojennego nacisk w orzecznictwie położony został,

na tzw. prewencję i ochronę funkcji prawa karnego, na społeczne oddziaływanie kary. Wyroki w procesach politycznych miały mieć w założeniach zadanie odstraszenia, zniechęcenie do działań niepożądanych przez władzę, wymuszenie bezwzględnej posłuszeństwa, przełamanie społecznego oporu (...). Nie ma to nic wspólnego z powszechnie przyjętym pojęciem wymiaru sprawiedliwości. Rola sądów ogranicza się w tej sytuacji do pełnienia funkcji narzędzia terroru władzy wobec społeczeństwa” (ibidem str. 98). Na rolę ówczesnie działających sądów, jako w pierwszej kolejności narzędzia represji wobec przeciwników politycznych wskazywało wprost telewizyjne wystąpienie z 13 grudnia 1981 r., przewodniczącego tzw. Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego – Wojciecha Jaruzelskiego, w którym ten zapowiedział, że: „osoby winne działania przeciw interesom socjalistycznego państwa oraz ludzi pracy będą odtąd karane z całą surowością, z wykorzystaniem wszystkich środków i uprawnień wynikających ze stanu wojennego” (cyt. za Prawo Karne stanu wojennego, pod red. A. Grześkowiak, Lublin 2003 r., str. 73). Jak wynika z ustaleń historyków zajmujących się okresem Stanu Wojennego w Polsce „najczęstsze były przypadki, gdy sędziowie posłusznie spełniali sugestie władz wojskowych i partyjnych, wymierzając niekiedy nader surowe wyroki. Zdarzało się, że podczas rozpraw brutalnie ograniczano prawa oskarżonych i ich adwokatów. Sędziowie wydający wyroki lekceważyli też często regułę bezstronności oraz inne podstawowe zasady prawne (np. regułę: *lex retro non agit*). W wielu przypadkach haniebną rolę odgrywał Sąd Najwyższy, który podwyższał zasądzone w niższych instancjach wyroki lub >odwieszał< kary więzienia wymierzone w zawieszeniu” (W. Polak, *Specyfika represji stanu wojennego*, w: Internowani i uwięzieni w stanie wojennym, red. T. Kurpierz, J. Neja, Katowice-Warszawa 2018, s.23).

Jedną z pierwszych propozycji wykładni pojęcia zbrodni przeciwko ludzkości zawarto w uchwale z dnia 26 października 1946 r., Kongresu Prawników Demokratów (Association Internationale des Juristes Democrates – le Droit du Service de la Paix), jaki odbył się w Paryżu. W uchwale tej (zwanej danej uchwałą z 26 października 1946 r.) m.in. czytamy: „winnymi zbrodni przeciwko ludzkości są i odpowiadają za nie ci, którzy przeprowadzają eksterminację lub prześladują

jednostkę lub grupę jednostek z powodu ich narodowości lub rasy, ich religii lub przekonań. Zbrodnie te będą karane nawet w wypadku popełnienia ich przez jednostki lub organizacje, działające w charakterze organów państwa, z zachętą z jego strony lub za milczącą zgodą; zbrodnie przeciwko ludzkości są niezależne od pojęcia stanu wojny” (T. Cyprian, J. Sawicki, Prawo Norymberskie, Warszawa-Kraków 1948, str. 439). Odnosząc się do definicji pojęcia „zbrodni przeciwko ludzkości” użytego w art. 3 ustawy o IPN, do którego zakwalifikowano przypisane we wniosku prokuratora IPN J. B. R. czyny, przypomnieć należy, że definicję tego pojęcia poddano analizie m.in. w postanowieniu Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2013 r., sygn. akt IV KO 79/12, Lex nr: 1277778, czytamy tam: „Zbrodniami przeciwko ludzkości są zaś, stosownie do art. 3 ustawy o IPN, poza zbrodniami ludobójstwa w rozumieniu Konwencji z dnia 9 grudnia 1948 r. w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa (Dz. U. z 1952 r. Nr 2, poz. 9 i 10, z późn. zm.), także >inne poważne prześladowania z powodu przynależności osób prześladowanych do określonej grupy narodowościowej, politycznej, społecznej, rasowej lub religijnej, jeżeli były dokonywane przez funkcjonariuszy publicznych albo przez nich inspirowane albo tolerowane”.

W orzecznictwie już pod rządem poprzedniej kodyfikacji wskazywano, że chodzi tu o przestępstwa wypełniające znamiona zbrodni lub umyślnych występków określonych w ustawodawstwie polskim, a należących do przestępstw wskazanych m.in. w art. VI pkt c) Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego będącej integralną częścią Porozumienia zawartego w Londynie w dniu 8 sierpnia 1945 r., do którego Polska przystąpiła (Dz. U. z 1947 r. Nr 63, poz. 37), czy w Konwencji z dnia 26 listopada 1968 r. o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości<” (Dz. U. z 1970 r. Nr 26, poz. 208 z późn. zm. – załącznik).

Podobne stanowisko prezentowane jest także pod rządem obecnego Kodeksu karnego, z powoływaniem się na te akty międzynarodowe (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2001, sygn. akt II KKN 175/99, OSNKW 2002, z. 5-6, poz. 47, czy postanowienie Sądu Apelacyjnego

w Lublinie z dnia 13 września 2011 r., sygn. akt II AKz 393/11, LEX nr 1108590). Wskazana zaś wyżej Konwencja z 1968 r. odwołuje się do Statutu Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, o jakim mowa we wskazanym wcześniej Porozumieniu z 1945 r., który we wspomnianym art. VI za zbrodnie przeciwko ludzkości uznaje też m.in. "prześladowania ze względów politycznych, rasowych lub religijnych". Nie musiały to być zatem zachowania, które były ukierunkowane na unicestwienie jakiejś grupy narodowościowej, politycznej, społecznej, czy religijnej, lecz także działania o nie tak drastycznym wydźwięku, ale mające charakter prześladowań z powodów politycznych poszczególnych jednostek, z racji ich poglądów charakterystycznych dla określonych grup społecznych lub przynależności do określonej organizacji, gdy prześladowania te dotyczą je w związku z podejmowaniem przez funkcjonariuszy niedemokratycznego państwa określonych akcji wynikających z decyzji władzy takiego państwa". Wartym przypomnienia jest też pogląd W. Kuleszy, w którym ten stwierdza, że: „przestępstwo obrazy sprawiedliwości w najcięższej postaci, tj. zbrodni przeciwko ludzkości, polega na karaniu przy użyciu sądowego instrumentarium, na podstawie prawa niehumanitarnego, bo sprzecznego z cywilizacyjnie zdeterminowanym rozumieniem tego, co sprawiedliwe i czemu służyć ma prawo, w sposób choćby zgodny z jego literą, stanowiące prześladowanie osób, z przyczyn politycznych, narodowościowych, rasowych lub religijnych” (W. Kulesza, *Crimen Laesae Iustitiae – odpowiedzialność karna sędziów i prokuratorów za zbrodnie sądowe według prawa Norymberskiego, Niemieckiego, Austriackiego i Polskiego*, Łódź 2013, str. 43).

Wskazane we wniosku w pkt I, III, IV, V prokuratora IPN czyny J. B. R., były niewątpliwie elementami masowej praktyki PRL-owskich władz polegającej na odstraszeniu i zniechęceniu społeczeństwa do działań wymierzonych w porządek polityczny wynikający z dekretu Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 r., o stanie wojennym, i eliminacji (poprzez pozbawienie wolności) osób, które korzystając z przysługujących im na mocy Konstytucji PRL z 22 lipca 1952 r. i Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 19 grudnia 1966 r. (Dz.U.1977.38.167), domagały się poszanowania ich swobód i wolności. Były też,

jak zasadnie wskazał na to Sąd Najwyższy, w przywołanych powyżej wyrokach rewizyjnych, zapadłych w związku z rewizjami nadzwyczajnymi orzeczeniami (czynami), wydanymi (popelnionymi) m.in. przez J. B. R. z rażącym naruszeniem ówczesnego prawa.

Sąd Najwyższy stwierdza, że zamierzone i świadome tzn. nie będące wynikiem błędu wymierzenie przez sąd, z naruszeniem fundamentalnych, powszechnie uznanych zasad regulujących kwestie postępowania karnego i zasad regulujących podstawy pociągnięcia człowieka do odpowiedzialności karnej (w szczególności zasady *nullum crimen sine periculo sociali i nullum crimen sine culpa*), kary bezwzględnego pozbawienia wolności jest nie tylko czynem zabronionym określanym jako przekroczenie uprawnień lub „nagięcie prawa”, ale także musi być traktowane jako przestępstwo bezprawnego pozbawienia wolności, wszak sprawca takiego czynu swoim zamiarem, co najmniej ewentualnym, obejmował konsekwencję swojego orzeczenia w postaci pozbawienia wolności osoby niewinnej. To pozwala wskazać we wniosku prokuratora IPN w pkt. I, III, IV i V, czyny zakwalifikować, jako zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie komunistyczne w rozumieniu art. 2 i 3 ustawy o IPN w zw. z art.189 § 2 k.k. Przypomnieć też należy, że zgodnie z poglądami doktryny i orzecznictwem, które Sąd w niniejszym składzie w pełni aprobuje, zbrodnia przeciwko ludzkości, polegająca na pozbawieniu wolności z naruszeniem zasad prawa karnego z powodów m.in. politycznych, nie musi mieć charakteru masowego, może ona dotyczyć nawet tylko jednej ofiary (por. cyt. wyżej uchwała z 26 października 1946 r., T. Iwanek, „Zbrodnia ludobójstwa i zbrodnia przeciwko ludzkości w prawie międzynarodowym, Warszawa 2015, str. 230; podobnie: T. Cyprian i J. Sawicki w: Prawo Norymberskie, Warszawa – Kraków 1948, str. 445 oraz uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r. sygn. akt V KK 168/12, Lex nr: 1235905).

Wskazane powyżej okoliczności pozwalają stwierdzić, że wniosek prokuratora IPN o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej

sędziego Sądu Najwyższego J. B. R., za czyny wskazane w pkt: I, III, IV, V wniosku jest zasadny i jako taki winien być uwzględniony.

Sąd Najwyższy nie uwzględnił wniosku prokuratora IPN o wyrażenie zgody na pociągnięcie J. B. R. do odpowiedzialności karnej, za czyny wskazane w pkt II i VI przedmiotowego wniosku.

Zauważyć bowiem należy, że w sprawie sygn. akt So. W.[...] (wskazanej w punkcie II wniosku), dot. M. L. Ł., oskarżonej o przestępstwo z art. 273 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r., J. B. R. złożył zdanie odrębne, w którym to wymierzony przez Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B., wyrok skazujący wyżej wymienioną na karę 1 roku pozbawienia wolności, uznał „za niesłuszny poprzez orzeczenie wobec oskarżonej kary izolacyjnej”, i w którym wskazał na potrzebę zastosowania wobec oskarżonej „dobrodziejstwa z art. 73 § 1 i 2, art. 74 § 1 k.k. warunkowego zawieszenia wykonania kary (k. 305, część C). Ta okoliczność wyklucza, przyjęcie współsprawstwa J. B. R. w popełnieniu zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności M. L. Ł.. Bez wątpienia z treści złożonego „zdania odrębnego” wynika, że J. B. R. głosował przeciwko wymierzeniu wymienionej kary bezwzględnego pozbawienia wolności. Nakazuje to Sądowi odmowę uwzględnienia wniosku, wobec braku dostatecznie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa przez J. B. R..

Odnosząc się do czynu wskazanego przez prokuratora IPN, w pkt VI wniosku Sąd także nie znalazł w przedłożonym przez prokuratora IPN materiale podstaw, do jego uwzględnienia i wyrażenia zgody na pociągnięcie J. B. R. do odpowiedzialności karnej za zbrodnię przeciwko ludzkości. W sprawie, której dotyczy punkt VI wniosku, Sąd [...] Okręgu Wojskowego w B. wyrokiem z dnia 20 lipca 1982 r. sygn. akt So. W. [...], wymierzył oskarżonemu J. M., za czyny z art. 48 i art. 46 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r., o stanie wojennym, kary 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 4 lata. Chociaż przedmiotowe orzeczenie zostało zmienione przez Sąd Najwyższy wyrokiem z 20 września 1994 r., sygn. akt WRN [...], uznającym J. M. za niewinnego, a Sąd w uzasadnieniu swojego wyroku wskazał m.in., że J. M. popełniając czyn, za który został skazany „kierował się

pobudkami szlachetnymi i zasługującymi na aprobatę (...) i wyrażał dążenie aprobowane przez znaczną część społeczeństwa” (k. 166, część H), o nie sposób wydanie przez Sąd [...] Okręgu Wojskowego wyroku z 20 lipca 1982 r. sygn. akt So. W.[...], uznać za zbrodnię przeciwko ludzkości. W przedmiotowej sprawie Sąd [...] Okręgu Wojskowego, wymierzył J. M. karę nieizolacyjną, zatem J. M. nie został na podstawie tego wyroku pozbawiony wolności. Kara wymierzona J. M., nie miała charakteru izolacyjnego, nie niosła więc za sobą dla J. M., dolegliwości, które mogą być uznane za zbrodnię przeciwko ludzkości. To, iż sama w sobie była niesłuszna i pozostawała w związku z aktywnością polityczną, nie daje podstaw do tego, aby wyrok z 20 lipca 1982 r., sygn. So. W.[...], uznać za „inne poważne prześladowanie”. Dekodując ów ustawowy zwrot „inne poważne prześladowania z powodu przynależności do określonej grupy (...) politycznej (...)” (zawarty w art. 3 ustawy o IPN), należy odwołać się do art. 7 Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego (Dz.U.2003.78.708), który to przepis zawiera otwarty katalog zbrodni przeciwko ludzkości. Z przepisu tego wynika, że za zbrodnie przeciwko ludzkości, oprócz wskazanych w nim zabójstwa, eksterminacji, niewolnictwa, deportacji, uwięzienia, tortur, zgwałcenia, apartheid (...), uważa się również „inne nieludzkie czyny o **podobnym** charakterze, powodujące ogromne cierpienie lub poważne uszkodzenie ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego”. Takie brzmienie art. 7 Statutu, nie pozwala na zakwalifikowanie niezgodnego z prawem wymierzenia kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania jako zbrodni przeciwko ludzkości. Nie można bowiem przyjąć, aby taka kara miała **podobny** do któregośkolwiek z wymienionych w przywołanym powyżej przepisie Statutu przestępstw charakter i spowodowała u J. M. „ogromne cierpienie, poważne uszkodzenie ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego”.

Przedmiotowy czyn J. B. R. może zostać ewentualnie potraktowany jako zbrodnia komunistyczna, nie będąca zarazem zbrodnią przeciwko ludzkości, której okres przedawnienia karalności już upłynął (na podstawie art. 108 § 2 i art. 105 § 1 pkt 3 k.k. z 1969 r.; zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 sygn. akt I KZP 5/10).

Z tych też powodów należało uchwalić jak powyżej.

Sąd Najwyższy zwraca uwagę na konieczność rozważenia przez prokuratora, przyjętej w odniesieniu do czynów przypisanych J. B. R. kwalifikacji prawnej. W okresie popełnienia przez J. B. R. wskazanych we wniosku czynów, obowiązujący wówczas kodeks karny z 1969 r., w art. 246 § 4 wykluczał możliwość zastosowania kumulatywnej kwalifikacji przestępstwa przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariusza publicznego z przestępstwem popełnionym przez funkcjonariusza publicznego wyczerpującym ustawowe znamiona innego przestępstwa. Kodeks karny z 1969 r., w art. 165 § 2 penalizował pozbawienie wolności człowieka na okres powyżej 14 dni przewidując za ów czyn sankcje pozbawienia wolności od roku do lat 10, zatem w myśl obowiązujących wtedy przepisów funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub niedopełniając swoich obowiązków bezprawnie pozbawiał wolności inną osobę, odpowiadał wyłączenie za czyn zabroniony określony w art. 165 k.k. z 1969 r. Uznać zatem należy, że ustawą względniejszą dla sprawcy czynu, popełnionego w okresie obowiązywania kodeksu karnego z 1969 r., polegającego na bezprawnym pozbawieniu wolności człowieka przez funkcjonariusza publicznego, w związku z przekroczeniem jego uprawnień, jest ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r., kodeks karny, gdyż wyklucza ona, w przeciwieństwie do kodeksu karnego z 1997 r., możliwość skazania sprawcy na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.